

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2020-39-17

УДК 336.748.12(477)

Семенча І.Є.

*доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8736-3992>
E-mail: semilon@ua.fm*

Калашнікова Ю.М.

*студентка
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3362-0885>
E-mail: yulechkakalashnikova@gmail.com*

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

У статті представлені результати дослідження рівня інфляції в Україні за 2019 та початок 2020 років. Актуальним було дізнатися стан інфляції та визначити ті показники, які найбільш суттєво впливають на нього з врахуванням сучасних економічних світових та вітчизняних обставин. В ході аналізу використовувались статистичні дані. Результати отримано за допомогою методів аналізу динаміки, структурного аналізу, порівняльного аналізу результатів розрахунків. За результатами проведеного аналізу визначили, що індекс інфляції за останній рік показував постійні коливання від -0,6% до 2%, що є цілком позитивним. Відзначили, що, на відміну від розвинутих країн, органи влади України можуть легко підвищити адекватні інфляційні показники, але з негативними наслідками для економічної стабільності, що може погано вплинути на відновлення економіки після карантину. Також визначили, що вагомим чинником впливу на стан інфляційних змін став рівень обмінного курсу гривні до основних валют світу. За аналізований період курс гривні поступово знижувався. Це було спричинено панікою на світових фондових ринках з приходом коронавірусу, проблеми в самій Україні з бюджетом, який продовжує наповнюватись ресурсами від продажу сировини в якості ключого експорту, інших чинників, які зазначені у статті.

Ключові слова: макроекономічні процеси, інфляція, аналіз, ціни, економічний розвиток, індекс споживчих цін, валютний курс.

Семенча І.Є., Калашнікова Ю.М. ИНФЛЯЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ НАСТОЯЩЕГО И ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ

В статье представлены результаты исследования уровня инфляции в Украине за 2019 и начало 2020 годов. Актуальным было узнать состояние инфляции и определить те показатели, которые наиболее существенно влияют на него с учетом современных экономических мировых и отечественных обстоятельств. В ходе анализа использовались статистические данные. Результаты получены с помощью методов анализа динамики, структурного анализа, сравнительного анализа результатов расчетов. По результатам проведенного анализа определили, что индекс инфляции за последний год показывал постоянные колебания от -0,6% до 2%, что является вполне положительным. Отметим, что, в отличие от развитых стран, органы власти Украины могут легко повысить адекватные инфляционные показатели, но с негативными последствиями для экономической стабильности, что может плохо повлиять на восстановление экономики после карантина. Также определили, что важным фактором влияния на состояние инфляционных изменений стал уровень обменного курса гривны к основным валютам мира. За анализируемый период курс гривны постепенно снижался. Это было вызвано паникой на мировых фондовых рынках с приходом коронавируса, проблемами в самой Украине с бюджетом, который продолжает наполняться ресурсами от продажи сырья в качестве экспорта, других факторов, которые указаны в статье.

Ключевые слова: макроекономические процессы, инфляция, анализ, цены, экономическое развитие, индекс потребительских цен, валютный курс.

Semencha Iona, Kalashnikova Yuliya. INFLATION PROCESSES IN UKRAINE: PROBLEMS OF TODAY AND CAUSES

Inflation as an important macroeconomic indicator must be constantly analyzed to determine the main economic trends occurring in the country. Such an analysis is especially important in recent periods, when the global coronavirus pandemic has led the already precarious economic situation of the world into crisis. This inevitably affects the economic processes within Ukraine. The article presents the results of the previous period of inflation in Ukraine during 2019 and early 2020. Finding out about the status of the inflation and identifying the indicators, which affect it the most according to the most modern economical and home-grown circumstances were relevant. Statistical messages were used in the course. The results are obtained by using the methods of dynamics, a structural analysis and a comparative analysis of the result of calculations. According to the results of the analysis, it can be stated that the inflation index showed constant fluctuations during the last year. In addition, fluctuations in food prices with the beginning of quarantine in the country and rising prices for water supply, excisable goods, transport services have exacerbated the situation when it became impossible to make a forecast. And the loss of control over such sensitive processes to change, as we know, leads to an increase general economic risks, loss of opportunities to influence the ongoing economic processes. An important factor influencing the state of inflationary changes was the level of the hryvnia exchange rate against major world currencies. During the analyzed period, the hryvnia exchange rate was gradually decreasing. It was caused by panic in the world stock markets with the advent of the coronavirus, budgetary pressures within Ukraine, which continues to be filled with revenues on commodity sales as a key export. The study also compared the dynamics of inflation in Ukraine with different countries to determine the similarity of trends and, thus, understand the inflation in Ukraine more explicitly. It was found that Ukraine is similar to China in instability, but it shows the greatest similarity of Ukraine with Turkey in terms of inflation. The inflation rate in these countries during the analyzed period ranges from -0.6% to 2%, which is quite positive. They noted that, in contrast to developed countries, the Ukrainian authorities can easily increase adequate inflation indicators, but with negative consequences for economic stability, which may adversely affect economic recovery after the quarantine.

Keywords: macroeconomic processes, inflation, analysis, prices, economic development, consumer price index, exchange rate.

Постановка проблеми. Інфляція являє собою доволі складне явище за формою прояву та за сукупністю чинників, що її спричиняють. Підвищення цін на товари та тарифів на послуги, поглиблення товарного дефіциту, падіння валютного курсу є проявами знецінення грошей. Найчастіше термін «інфляція» пояснюють як знецінення грошей внаслідок зростання цін або просто як процес зростання цін. На сьогодні немає країни, яка б через інфляційні процеси не зазнала втрат та економічних потрясінь, оскільки наслідки інфляції складні та різноманітні. Високий її рівень є великою загрозою для виробництва, спричиняє економічну і соціальну напруженість у суспільстві. Тому в сучасних умовах регулювання інфляційних процесів є необхідною умовою стабільного функціонування економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо сутності, змісту, причин виникнення інфляції, напрямів боротьби з нею дуже складні та потребують досконалого вивчення. Серед вітчизняних вчених-економістів, які досліджували сутність, причини виникнення інфляції можна виділити таких, як А.В. Базилевич, С.В. Мочерний, Ю.В. Ніколенко, В.О. Рибалкін, В.Д. Сірко та багато інших. Наприклад, Сірко А.В. визначає інфляцію, як двосторонній процес: ріст цін, з одного боку, призводить до знецінення грошей – з іншого. Це означає, що на одну й ту ж саму грошову одиницю можна придбати усе меншу і меншу кількість товарів і послуг. Базилевич В.Д. говорить про інфляцію, як про більш загальне поняття, стверджуючи, що інфляційні процеси виникли внаслідок порушення економічної рівноваги.

У теперішніх українських джерелах різні аспекти дослідження процесів інфляції і створення умов для забезпечення витривалого економічного зростання економіки України одержали відбиття в наукових працях В. Гейця, А. Даниленка, М. Савлука, С. Корабліна, О. Коваленко, С. Кравченко, О. Мельника, В. Найдюнова, О. Петрик, С. Черненко та інших вчених.

Напрями подолання негативних наслідків інфляції досліджували О.І. Барановський, О.І. Уткіна, Я.А. Жаліло та ін. О.І. Барановський у своїй монографії «Фінансова безпека в Україні».

Не дивлячись на значний внесок науковців, питання інфляційних коливань та визначення їх причин завжди є необхідним, адже цей макроекономічний показник постійно враховується при визна-

ченні монетарної та фінансово-кредитної політики в будь-якій країні.

Метою статті є провести аналіз інфляційних процесів та визначити їх вплив на економічний стан України з врахуванням умов сьогодення.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. На сьогодні Україна потерпає від виснажливої війни, що триває вже шість років. Це найдовший насильницький конфлікт у Європі після Другої світової війни. На фоні ведення воєнних дій на сході країни прискорилося падіння обсягів промислового виробництва та будівельних робіт. Постійні зміни влади та законів, різноманітні реформування чинять значний вплив на економічний розвиток держави. Економіка такої країни знаходиться у стані кризи, нестійкості, невизначеності. Ще й додалася проблема, пов'язана з пандемією коронавірусу, через який люди вимушені закривати свій бізнес. Це також не може не відобразитися на економіці України.

Для того, щоб управляти економікою країни, перш за все, необхідно розуміти, які процеси відбуваються і до чого вони можуть призвести. Важливим показником для оцінки економічної ситуації в країні є інфляція.

Як відомо, показником, що характеризує динаміку рівня цін на товари та послуги, є індекс інфляції. Його динаміка представлена на рис. 1.

Індекс інфляції характеризує зміну загального рівня цін на товари та послуги за певний період часу. Як бачимо з рис. 1, за аналізований період індекс інфляції мав нестійку тенденцію. Основною причиною низхідної динаміки показника у червні-серпні та грудні 2019 р. і в лютому 2020 р. було здефлювання продуктів харчування, висока врожайність плодоовочевої продукції і поліпшення інфраструктури зберігання та реалізації продовольчих товарів, а висока динаміка відповідно була зумовлена подорожчанням цих товарів.

Базовий індекс інфляції показує стійку динаміку цін з мінімізацією короткострокових нерівномірних змін, викликаних шоками пропозиції, адміністративним регулюванням.

Звичайно, бажано, щоб індекс інфляції співпадав з базовим, як це було у жовтні-листопаді 2019 р., оскільки так легше та швидше контролювати інфляційні процеси та можна зробити більш точний прогноз їх подальшої поведінки.

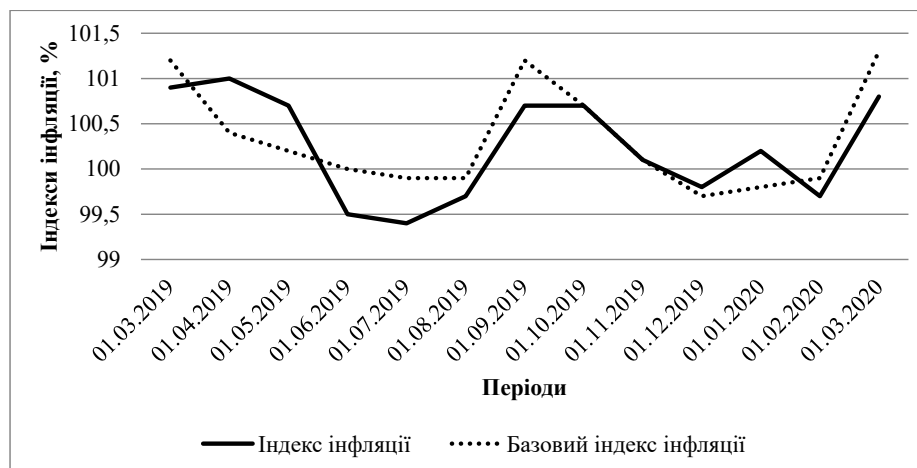

Рис. 1. Динаміка зміни індексу інфляції з березня 2019 р. по березень 2020 р., % (вихідні дані для аналізу отримано з [1])

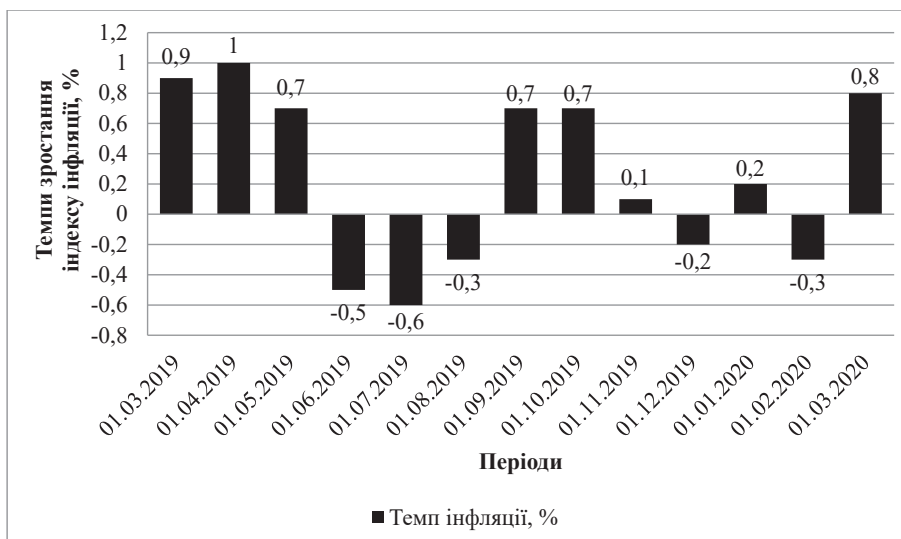

Рис. 2. Динаміка зміни рівня інфляції з березня 2019 р. по березень 2020 р., % (вихідні дані для аналізу отримано з [1])

Отже, у березні 2020 р. індекс споживчих цін (ІСЦ) збільшився на 1,1% до попереднього місяця, а порівняно з березнем минулого року скоротився на 0,1%. У перші тижні запровадження карантинних обмежень для протидії коронавірусу призвело до значного коливання цін на товари та послуги. Основним фактором такої цінової динаміки було підвищення цін на водопостачання, продукти харчування, підакцизну продукцію (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) та транспортних послуг.

Розглянемо динаміку зміни рівня інфляції на рис. 2.

Як видно з рис. 2, нині відбувається уповільнення інфляції в Україні. Це є позитивним для споживачів, оскільки вони можуть більше купувати. Але важливо, щоб це не перетворилося в дефляцію, тобто, щоб очікування зниження цін не зменшило споживання. Навіть помірна дефляція може бути економічно руйнівною. Звісно, інтуїтивному сприйняттю суперечить те, що зниження цін може погіршити стан добробуту споживачів (особливо враховуючи, що підвищення цін також погіршує життя), однак

дефляція пускає в хід небезпечний економічний цикл. Для початку зниження цін змушує споживачів відкладати покупки, що сповільнює розвиток економіки.

Влітку 2019 р. спостерігалася дефляція, проте це зазвичай сезонний фактор. Дешевшали продукти харчування, а значить і зміцнювався курс гривні. Велике зростання цін у березні цього року стримували, насамперед, такі чинники: здешевлення енергоносії на світових ринках, залишкові ефекти від зміцнення гривні та збільшення пропозиції сирих продуктів харчування.

На динаміку ІСЦ вплинуло зниження обмінного курсу гривні (рис. 3).

Як бачимо, як по курсу долара США до гривні, так і по курсу євро до гривні, відбувається тенденція до зменшення курсу гривні. Значний вплив на це має фактор паніки, пов'язаний з поширенням коронавірусу і те, що Україна зберігає тенденції до домінування сировини в якості ключового експорту. Також причинами зниження курсу гривні є проблеми з бюджетом

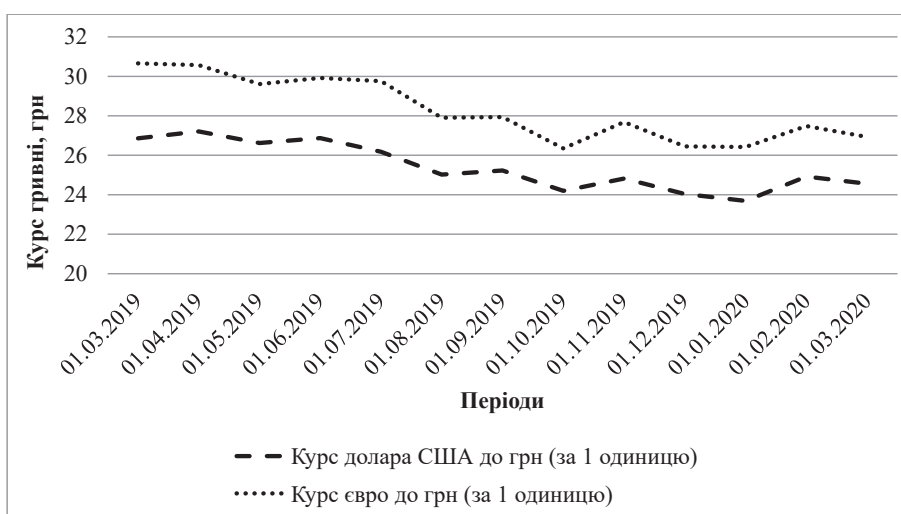

Рис. 3. Динаміка курсу гривні до долара США та євро з березня 2019 р. по березень 2020 р., грн (вихідні дані для аналізу отримано з [2])

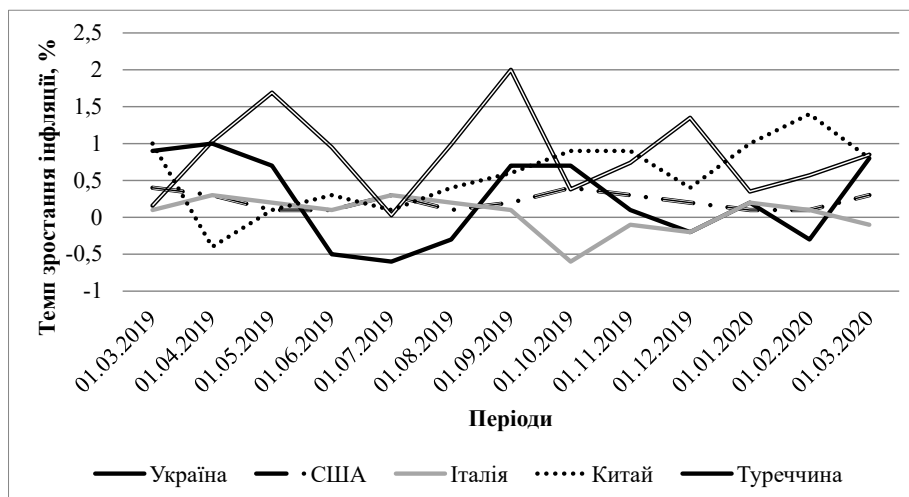

Рис. 4. Динаміка рівня інфляції в деяких країнах світу з березня 2019 р. по березень 2020 р., % (вихідні дані для аналізу отримано з [4])

держави, загальною динамікою розвитку економіки, невизначеності з урядом та співпрацею з МВФ.

Як наслідок, українська гривня стрімко дешевшає, з березня 2019 р. по березень 2020 р. долар подорожчав на 9,36% на тлі погіршення ситуації в світовій економіці через пандемію коронавірусу і запровадження всеукраїнського карантину. Однак економісти стверджують, що помірна девальвація до 30 грн/\$ може мати позитивний вплив на конкурентоспроможність українського експорту і заміщення імпорту, внаслідок чого держбюджет отримає додаткові доходи від податків, які залежать від курсу гривні [3].

При зниженні інфляції, НБУ знижує відсоткову ставку. Це означає, що компанії будуть сплачувати менший відсоток, якщо візьмуть кредит, населення отримає більш низький відсоток по депозитам в банку, люди будуть менше зберігати кошти, а більше витратити.

Пропонуємо розглянути динаміку рівня інфляції України у порівнянні з деякими країнами світу (рис. 4).

Як видно з рис. 4, в Україні зафіксовано нестабільну динаміку рівня інфляції. Оскільки пандемія радикально змінює структуру економіки та поведінку агентів, виміряти інфляцію в подальшому буде непросто. З початку карантину спостерігається великий попит на онлайн-сервіси, такі як онлайн-телебачення, ігри, освіта тощо. Такий попит стимулюватиме збільшення пропозиції, що не повинно призвести до значних коливань інфляції.

Найбільш сприятлива ситуація спостерігається у США. Незначне коливання інфляції пояснюється цілком стабільним економічним розвитком, досконалою антиінфляційною політикою та ефективним регулюванням інфляційних процесів.

Основною причиною сповільнення інфляції в Італії стало зниження цін на енергоносії, проте подорожчали продуктивні товари, одяг, алкоголь, підвищились транспортні витрати. Інфляція в Китаї має також нестабільну тенденцію, як і Україна. Наприклад, найбільше зростання у лютому є наслідком підвищення попиту у період святкування китайського нового року.

Показовим є приклад Туреччини, де затягування з підвищенням відсоткових ставок Центральним банком протягом липня-вересня 2019 р. призвело до підвищення інфляції. У боротьбі з обвалом ліри Цен-

тральний банк у вересні підвищив відсоткову ставку, що допомогло знизити темп інфляції.

Загалом, ситуація в Україні схожа на інфляційні процеси в Туреччині, де також наявні різкі зміни рівня інфляції. Станом на березень 2020 р. інфляція в Україні знаходиться на одному рівні з Китаєм та Туреччиною. Рівень інфляції у даних країнах протягом аналізованого періоду коливається від -0,6% до 2%, що є цілком позитивним. На відміну від розвинутих країн, органи влади України можуть легко підвищити адекватні інфляційні показники, але з негативними наслідками для економічної стабільності, що погано вплине на відновлення економіки після карантину.

Висновки. Отже, в Україні спостерігається уповільнення інфляції, внаслідок послідовної монетарної політики НБУ, спрямованої на досягнення цінової стабільності. Зниження інфляційного тиску підтримувалося загальним зниженням світових цін на енергоносії, що імпортує Україна, послабленням тиску з боку пропозиції продуктів харчування.

На сьогоднішній день існують певні проблеми, які не дають економіці України розвиватися та стабілізуватися. Перш за все, це війна на сході країни та пандемія коронавірусу. Це є причиною того, що наша держава, як і весь світ, знаходиться у стані кризи та невизначеності: що ж буде відбуватися з економікою далі?

Вирішення проблем з регулювання інфляційних процесів потребує часу та постійного моніторингу. Поступове скасування карантинних обмежень зумовить відновлення української економіки. Цьому сприятиме м'яка фіскальна та монетарна політики. Збільшення урядом бюджетних видатків на подолання кризи і заходи з підтримання банківської системи зменшать негативний вплив пандемії на економічний розвиток.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Міністерство Фінансів України / Офіційний сайт. URL: <http://index.minfin.com.ua> (дата звернення: 21.05.2020).
- Національний Банк України / Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/markets/exchangerate-chart> (дата звернення: 21.05.2020).
- Кисляк Р. Падіння гривні: на якому рівні зупиниться її девальвація. Фінансовий клуб. 2019. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/padinnia-hryvni-na-iakomu-rivni-prypnytsia-ii-devalvatsiia.html> (дата звернення: 20.05.2020).

4. Макроекономічна статистика у країнах світу: інфляція. URL: <https://take-profit.org/statistics/inflation-rate/> (дата звернення: 14.05.2020).

REFERENCES:

1. Ministerstvo Finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine] (2020). Oficijnyj sajт [Official site]. Available at: <http://index.minfin.com.ua> (accessed May 21, 2020).
2. Nacionalnyj Bank Ukrainy [National Bank of Ukraine] (2020). Oficijnyj sajт [Official site]. Available at: [https://](https://bank.gov.ua/markets/exchangerate-chart)
3. Kyslyak R. (2019). Padinnya hryvni: na yakomu rivni zupnyt-sya yiyi devalvaciya [The fall of the hryvnia: at what level will its devaluation stop]. Finansovyj klub [Financial club]. Available at: <https://finclub.net/ua/analytics/padinnia-hryvni-na-iakomu-rivni-prypnytsia-ii-devalvatsia.html> (accessed May 20, 2020).
4. Makroekonomichna statystyka u krayinax svitu: inflyaciya [Macroeconomic statistics in the world: inflation]. Available at: <https://take-profit.org/statistics/inflation-rate/> (accessed May 14, 2020).

*Стаття надійшла до редакції 25.05.2020.
The article was received 25 May 2020.*